

*С. А. Жваненко,
к. е. н., доцент кафедри економіки, підприємництва та фінансів,
Бердянський державний педагогічний університет
ORCID ID: 0000-0001-6790-3317*

*Л. В. Ледовська,
магістрант кафедри економіки, підприємництва та фінансів,
Бердянський державний педагогічний університет
ORCID ID: 0000-0001-5134-5592*

DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.108

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ДОДАТКОВИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ГРОМАД

*S. Zhvanenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Finance,
Berdyansk State Pedagogical University*

*L. Ledovska,
Master's student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Finance, Berdyansk State Pedagogical University*

ACTIVITIES OF BANKING INSTITUTIONS IN THE FIELD OF ATTRACTING ADDITIONAL SOURCES OF COMMUNITY FINANCING

Для розвитку української економіки необхідне подальше зростання та зміцнення економічного потенціалу та бюджету регіонів. Недостатня економічна ефективність таких систем зумовлена низкою причин, насамперед зовнішніх. При цьому внутрішні бізнес-процеси також вимагають своєї досконалості, що значно підвищить конкурентоспроможність та прибутковість таких економічних систем. У статті здійснено аналіз ефективності формування бюджету в Запорізькій області на основі використання методів системного аналізу та дослідження таких системних моделей. У роботі досліджено особливості Запорізького регіону в ринкових умовах, обґрунтовано необхідність, передумови формування та методології побудови моделей аналізу та бюджетування на прикладі залучення банківських установ. На основі проведеного аналізу була запропонована системна методологія та її застосування в економіці регіонів, що є перспективним напрямом у дослідженнях просторової економіки.

The development of the Ukrainian economy requires further growth and strengthening of the economic potential and budget of the regions. The financial policy of the region is the core of its socio-economic policy and reflects all its financial relations with public institutions and citizens. The system of community financial management occupies an important place in the system of measures for the formation and development of economic relations at each stage of socio-economic development of the state. Financial management mechanisms are directly dependent on the officially accepted concept of management, which is the methodological basis for developing a model of economic mechanism of the state. Insufficient economic efficiency of such systems is due to a number of reasons, primarily external. At the same time, internal business processes also require their perfection, which will significantly increase the competitiveness and profitability of such economic systems. The article analyzes the effectiveness of budget formation in the Zaporizhzhya region based on the use of methods of system analysis and research of such system models. The peculiarities of Zaporizhzhya region in market conditions are investigated in the work, the necessity, preconditions of formation and methodology of construction of models of analysis and budgeting on the example of involvement of banking institutions are substantiated. Of particular importance is the issue of improving the management of financial resources of local governments, an important element of which is the placement of temporarily free funds of local budgets on deposit accounts with banks to generate income with their inclusion in the revenue side local budget. An alternative to the use of

temporarily free funds of the general fund of local budgets may be their placement through the purchase of government securities. Based on the analysis, a systematic methodology and its application in the economy of the regions was proposed, which is a promising area in the study of spatial economics.

Ключові слова: банківські установи, бюджет, видатки бюджету, фінансування громад, джерела фінансування, механізм.

Key words: banking institutions, budget, budget expenditures, community financing, sources of financing, mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Система управління фінансами громади займає важливе місце в системі заходів по формуванню і розвитку економічних відносин на кожному етапі соціально-економічного розвитку держави. Механізми управління фінансами знаходяться в прямій залежності від офіційно прийнятої концепції господарювання, що становить методологічну основу розробки моделі економічного механізму держави. Таким чином, актуального значення набуває дослідження системи і фінансових механізмів управління регіональною економікою в сучасних умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання про ефективність формування та виконання місцевих бюджетів було висвітлено багатьма вітчизняними дослідниками, а саме: Булгакова С.О. [2], Василік О.Д. [5], Глущенко В.В. [6], Грузіна І.А. [7], Станкус Т. [12] та ін.

МЕТА СТАТТІ ТА ПОСТАНОВКА ЗАВДАНЬ

Метою дослідження є аналіз ефективності формування та виконання місцевих бюджетів та діяльність банківських установ у сфері залучення додаткових джерел фінансування громад на прикладі Запорізької області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У процесі розвитку ринкових відносин і трансформації соціально-економічної структури суспільства посилюється роль регіону як єдиного економічного суб'єкта з сильними внутрішніми економічними зв'язками. Регіон, як складна система, складається з елементів і зв'язків між ними. Елементи регіональної системи знаходяться в органічній єдності. Просторову спільність регіону забезпечує територія, взаємозв'язок елементів — виробнича (зв'язок, комунікації, транспорт) і соціальна інфраструктури (народна освіта, охорона здоров'я, наука, фізична культура, спорт і т. д.). Кожна територіальна система, будь-яка її підсистема має свої елементи, блоки підсистеми і зв'язки між ними, свої специфічні цілі, завдання, потреби і інтереси.

Фінансова політика регіону є ядром його соціально-економічної політики і відображає всі його фінансові взаємовідносини з громадськими інститутами та громадянами. При плануванні фінансової політики регіону слід виходити з необхідності забезпечення фінансової і соціальної стабільності. Збалансована фінансова політика регіону — основа нових фінансових взаємовідносин, нового соціального контракту між державою і регіоном, заснованого на неухильному виконанні взаємних зобов'язань.

На рисунку 1 представлено рекомендовані джерела фінансування розвитку регіону, зокрема їх можна поділити на внутрішні та зовнішні, які доцільно диверсифікувати, тобто для фінансування програми або проєкту, поєднувати декілька внутрішніх джерел, або комбінувати їх із зовнішніми.

Місцеві фінанси виступають як сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів для вирішення зав-

дань соціально-економічного розвитку муніципального освіти, підвищення якості життя проживає на його території населення. Як джерело фінансування, використовується саме бюджет розвитку — це доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази. Реалізація бюджету розвитку в економічних системах різного рівня дозволить підвищити інвестиційну привабливість економічних систем, збільшити приплив капіталу в них, що сприятиме економічному зростанню системи, і значить, збільшення добробуту окремих громадян.

Органи місцевого самоврядування мають право утворювати цільові позабюджетні фонди в порядку і на умовах, встановлених законодавством України. За допомогою позабюджетних фондів муніципальне утворення може більш ефективно і доцільно використовувати свої фінансові кошти. Податки та інші платежі, призначені для зарахування до місцевого бюджету, не підлягають направленню у позабюджетні фонди. За рахунок коштів позабюджетних фондів можуть фінансуватися витрати по задоволенню різних потреб місцевих спільнот з урахуванням необхідності закріплення цих витрат за певними видами доходів (наприклад, витрати на природоохоронні заходи, муніципальне житлове будівництво, будівництво і ремонт доріг державного значення, підтримку малого підприємництва і ін.).

Також в останні роки набирає особливої популярності залучення коштів населення на розвиток регіону. Для цього створюється так званий громадський бюджет (бюджет участі, партисипаційний бюджет). Бюджет участі — це демократичний процес, який дає можливість кожному громадянину брати участь у розподілі місцевих бюджетів шляхом створення проєктів благоустрою міста чи регіону та (або) голосування за них [11, с. 52].

Однією з умов економічного та інноваційного розвитку регіону є інвестиційна активність, що сприяє забезпеченню економічного росту, і як наслідок, підвищенню добробуту населення. Сьогодні міжнародні організації, іноземні уряди та агентства з розвитку надають велику за обсягами та дуже важливу для подальшого розвитку країни підтримку. Міжнародна допомога за останні два роки збільшилася до безпрецедентного рівня. Успішне управління і координація допомоги, таким чином стають одним з головних пріоритетів і служить основою прогресу у всіх секторах економіки. Не виключанням є і Запорізька область.

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH підтримує Україну за дорученням Федерального уряду Німеччини на шляху демократичних перетворень з 1993 року. GIZ підтримує сталі методи будівництва та модернізації громадських будівель, а за допомогою впровадження сучасних технологій покращується енергоефективність, що дозволяє заощаджувати публічні кошти, також компанія підтримала систему електронних публічних закупівель "ProZorro".

Також діє Програма з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку "U-LEAD з Європою", яка робить внесок у створення

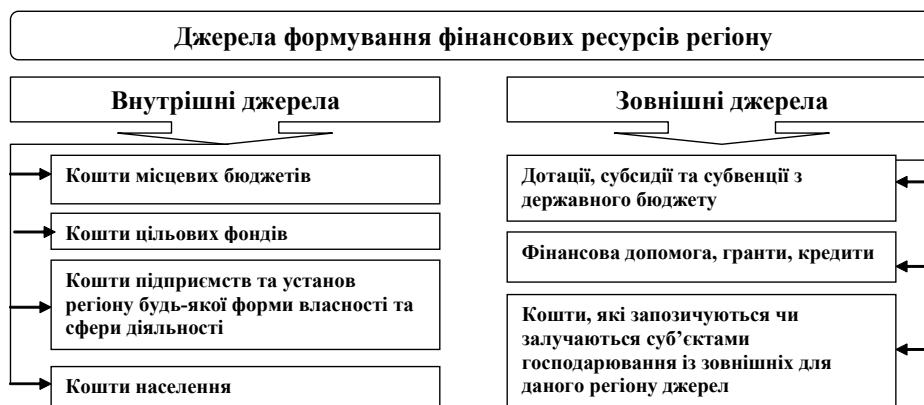

Рис. 1. Джерела формування фінансових ресурсів регіону

багаторівневої системи управління, яка є прозорою, підзвітною та реагує на потреби громадян.

Регіональний інвестиційний потенціал — це можливість власних і залучених у регіон фінансових ресурсів забезпечувати інвестиційну діяльність в масштабах, певних економічною політикою регіону. Слід зазначити, що саме Запорізька область є досить привабливим регіоном України. Одними із головних факторів високого рівня інвестиційної привабливості є висока якість людського капіталу, наявність розгалуженої промислової та транспортної інфраструктури, традиції індустріального виробництва, високий ступінь зносу основних фондів, що істотно знижує конкурентні бар'єри для корпоративного інвестора щодо виходу на ринок і локалізації сучасного виробництва. Також на рівень інвестиційного впливає власне імідж і репутація території.

Так, для забезпечення розвитку Запорізької області, покращення життя населення відповідної території, підвищення якості послуг, місцевими органами влади використовуються всі вищезазначені джерела фінансування належного розвитку території. Але залишається відкритим питанням щодо рівномірного розподілу коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток окремих територій [9, с. 44].

Тому пропонується створити регіональний фонд соціально-економічного розвитку, який би формувався на принципі спільного фінансування, основною базою якого була б відповідна субвенція (рис. 2).

Метою такого фонду має стати сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, які насправді є головним багатством країни. Крім соціальних і економічних аспектів, доцільно направляти увагу і зусилля на гуманітарний, культурний, екологічний розвиток, на повний спектр тих завдань, які ставить перед собою керівництво регіонів і великих муніципальних утворень.

Місія фонду — це консолідація людей, адміністративних і муніципальних структур, сприяння всім позитивним процесам, які не тільки зміцнять регіони, але і згуртують громадянське суспільство.

Більшість фінансів розвитку є централізованими. Він перетікає на міжнародному рівні від донорів до урядів-реципієнтів, а потім через різних посередників, поки невелика частка початкової суми не досягне передбачуваних бенефіціарів — бідних громад. Але ця модель не працює для зменшення бідності в містах. Занадто мало фінансів доходить до бідних, і занадто часто гроші не відповідають пріоритетам цих людей. Потрібен альтернативний підхід, при якому фінанси надходять безпосередньо до фондів, до яких громади з низьким рівнем доходу можуть отримати доступ та впливати — формуючи порядок встановлення пріоритетів та витрачання грошей.

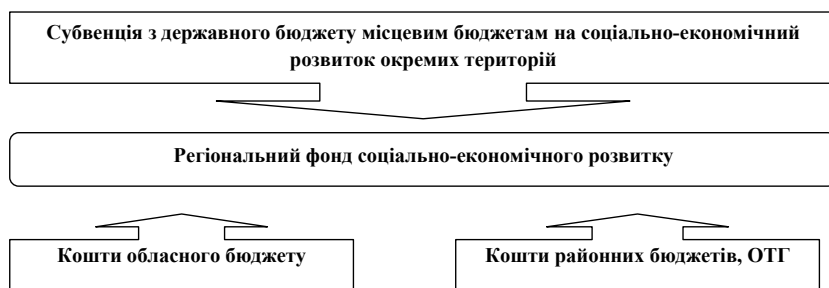

Рис. 2. Структура регіонального фонду соціально-економічного розвитку

Фінансування розвитку — це термін, що використовується для опису фінансового капіталу, наданого на підтримку створення нового проекту. Такі проекти можуть включати нові проекти з нерухомості, громадські програми, реставрацію будівель або нові ділові підприємства. Фінансування розвитку може пропонуватися у формі гранту, призначеного для таких проектів, і не вимагає погашення, або може пропонуватися у формі позики [10, с. 19].

Хоча фінансування розвитку часто пропонується через банки та приватні фонди, деякі підприємства спеціалізуються саме на цьому виді фінансування. Подібно до фондів, ці групи можуть бути звільнені від оподаткування та існувати виключно з метою фінансування спеціальних проектів. На додаток до основних будівельних потреб, фінансування може також використовуватися для придбання спеціального обладнання, необхідного для ведення нового бізнесу.

Таким чином, фінансові ресурси регіону — це певна сукупність фінансових фондів, що можуть формуватися за рахунок різних джерел і які забезпечують діяльність місцевих суб'єктів господарювання. Наразі по Запорізькій області присутня тенденція щодо залучення фінансових ресурсів як із внутрішніх (місцевий бюджет), так і з зовнішніх (міжбюджетні трансферти та інвестиції) джерел. Але також варто розширювати ці джерела для залучення фінансових ресурсів регіону і тому необхідним завданням є пошук додаткових незадіяних резервів наповнення бюджетів як складових зростання фінансових ресурсів регіону, а також вдосконалення механізмів розподілу коштів, спрямованих на розвиток, між регіонами.

У контексті завдань оновленої Концепції реформування системи управління державними фінансами на 2017—2021 роки, схваленої на засіданні Кабінету Міністрів України 08 лютого 2017 року, особливого значення набуває питання ефективного управління акумульованими коштами і отримання від цього додаткових ресурсів у вигляді відсотків. Одним з елементів вирішення зазначеного питання є розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках в установах банків.

Правом на розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних (вкладних) рахунках в установах банків органи місцевого самоврядування наділені відповідно до частини 2 статті 70 Закону "Про місцеве самоврядування в Україні" та статті 16 Бюджетного кодексу України [3].

Порядок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках в банках затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2011 року № 6.

Тимчасово вільні кошти розміщують на конкурсній основі виключно в банках, в яких держава володіє 75 і більше відсотками статутного капіталу та за якими протягом останнього року не застосовувалися такі заходи впливу, як обмеження, призупинення або припинення здійснення окремих видів операцій і віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних.

Певні вимоги пред'являються і до органів місцевого самоврядування, які розміщують тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків, це:

1) відсутність на дату розміщення тимчасово вільних коштів простроченої кредиторської заборгованості, крім тієї, яка виникла в результаті недоотримання коштів субвенцій з державного бюджету та бюджетів інших рівнів;

2) відсутність на дату розміщення тимчасово вільних коштів загального фонду місцевого бюджету непогашених середньострокових позик, отриманих за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку в поточному бюджетному періоді.

Кошти розміщуються на вкладних рахунках у банках тільки в межах поточного бюджетного періоду і повинні бути повернуті на рахунки бюджету до 20 грудня бюджетного періоду.

У результаті бюджетної децентралізації і проводяться з 2015 року реформ відзначаються значні плюси ресурсного забезпечення бюджету міста, що дає можливість ефективно управляти тимчасово вільними коштами бюджету міста.

У 2020 році місцеві бюджети розмістили 25,3 млрд на депозитних рахунках у державних банках грн, що на 12,9 млрд грн більше, ніж торік. Як у 2019, так і у 2020 році кошти місцевого бюджету були повністю повернуті з банків до ЄКР.

Дохід від розміщення коштів на депозитних рахунках місцевих бюджетів у 2020 році становив 0,9 млрд гривні.

Найбільші суми коштів на вкладні (депозитні) рахунки у банках розміщували місцеві бюджети Донецької області — 9,9 млрд грн, Харківської області — 2,9 млрд грн та Дніпропетровської області — 2,7 млрд грн. Водночас місцеві бюджети Миколаївської, Одеської, Херсонської областей та м. Києва протягом 2020 року кошти на депозитних рахунках у банках не розміщували. Щодо Запорізької області, то обсяг розміщених коштів становив 0,13 млрд грн.

У 2020 році місцеві бюджети розміщували тимчасово вільні кошти на вкладних (депозитних) рахунках у чотирьох державних банках, а саме: АТ "Державний ощадний банк України", АТ "Державний експортно-імпорتنний банк України", ПАТ АБ "Укргазбанк" і АТ КБ "ПриватБанк". Найбільше депозитів місцеві бюджети торік розмістили в Укргазбанку — 9,37 млрд грн (37% від загальної суми), тоді як в Ощадбанку — 6,78 млрд грн (27%), Укрексімбанку — 5,99 млрд грн (24%), у Приватбанку — 3,13 млрд грн (12%).

Для розміщення тимчасово вільних коштів на вкладних (депозитних) рахунках у банках фінансовий орган формує заявку-пропозицію, в якій визначає обсяг коштів для розміщення, умови за вкладом (депозитом), адресу та дату прийняття пропозиції банку (не більш як п'ять робочих днів з дня відправлення), а також дату розгляду, і надсилає її до банків [4].

Для участі в конкурсі банк-заявник повинен представити в комісію по визначенню банку для розміщення тимчасово вільних коштів місцевого бюджету на депозитних рахунках такі документи:

- 1) заявка на участь у конкурсі;
 - 2) конкурсні пропозиції по розміщенню тимчасово вільних коштів місцевого бюджету на депозитних рахунках, які будуть обов'язковими умовами при укладенні договору банківського вкладу (депозиту) між фінансовим управлінням міської ради та банком, зокрема:
 - річна процентна ставка по депозиту, яка не може бути знижена протягом року;
 - право вкладника на повернення депозиту (депозиту) або його частини на першу вимогу і протягом періоду, протягом якого банк повертає кошти до місцевого бюджету за письмовим запитом фінансового відділу міської ради;
 - заборона безспірного списання банком грошових коштів з депозитного (депозитного) рахунку фінансового управління;
 - відсутність або встановлення незнижувального залишку на депозитному рахунку;
 - можливість безкоштовного розміщення або виведення частини депозиту без зміни процентної ставки;
 - термін повернення грошових коштів на рахунок місцевого бюджету не пізніше, ніж за 10 днів до закінчення бюджетного року, а при необхідності раніше за письмовим зверненням фінансового управління;
 - можливість перегляду відсоткової ставки під час знаходження бюджету на депозиті в банку;
 - щомісячне перерахування в місцевий бюджет відсотків по депозиту;
 - відповідальність банку в разі неповернення або затримки повернення грошових коштів з депозитних (депозитних) рахунків на відповідні рахунки місцевого бюджету, відкриті в казначействі, з яких будуть переводитися тимчасово вільні грошові кошти для розміщення на депозитних (депозитних) рахунках банку;
 - 3) належним чином завірені копії документів банку-заявника:
 - свідоцтва про державну реєстрацію банку, видані Національним банком України;
 - статут банку;
 - положення про філію (філії) банку;
 - банківська ліцензія на право ведення банківських та інших операцій;
 - довіреність на керуючий філія (філія) банку;
 - виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, індивідуальних підприємців і громадських об'єднань щодо юридичної особи і відокремленого підрозділу (філії) юридичної особи (за наявності) [1].
- Також обов'язковими умовами при укладенні договору банківського вкладу (депозиту) між фінансовим управлінням та банком є:
- можливість постійного поповнення депозиту;
 - право вкладника повернути вклад (внесок) або його частину на першу вимогу вкладника відповідно до необхідності фінансування витрат;
 - заборона на безспірне списання банком грошових коштів з депозитного (депозитного) рахунку фінансового управління;
 - у разі неповернення або несвоєчасного повернення грошових коштів з депозитних (депозитних) рахунків на відповідні рахунки місцевих бюджетів, відкриті в Казначействі України, з яких було переведено тимчасово вільні кошти для розміщення на депозитних (депозитних) рахунках, банк є несе відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 1% від суми прострочення повернення депозиту або виплати відсотків за депозитом за кожний день прострочення (до п'яти календарних днів). Якщо прострочення становить більше п'яти днів, банк сплачує штраф у розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожен день прострочення [1].

Таблиця 1. Умови додаткового доходу на тимчасово вільні кошти в рамках місцевого бюджету в АТ "Ощадбанк"

№	Критерії	Характеристики
1	Вид вкладу	Строковий
2	Валюта	Гривня
3	Вкладник	Місцеві бюджети
4	Мінімальна сума	10 000,00 гривень* виключення: бюджети сіл, селищ та їх об'єднань - 3 000,00 гривень бюджети районів та міст районного значення - 5 000,00 гривень
5	Строк зберігання	Лише у межах поточного бюджетного періоду та повинні бути повернені на рахунки бюджету не пізніше ніж за 10 календарних днів до закінчення такого бюджетного періоду
6	Розмір % ставки	Не більше облікової ставки НБУ на дату проведення тендеру
7	Виплата процентів	- Щомісячно; - щоквартально; - разом з поверненням вкладу (депозиту)
8	Можливість поповнення	Дозволяється, в розмірі згідно з умовами депозитного договору
9	Можливість дострокового витребування	Дозволяється, за умови письмового повідомлення банку згідно з умовами депозитного договору
10	Лонгація вкладу	Дозволяється, відповідно до пролонгованого договору кошти будуть повернені на рахунки бюджету не пізніше ніж за 10 календарних днів до закінчення такого бюджетного періоду

Критеріями визначення банку-переможця є:

- розмір процентної ставки за депозитом (депозит);
- відсутність мінімального залишку на депозитному рахунку;
- умови перерахування відсотків за вкладом до місцевого бюджету;
- строк повернення коштів на рахунок місцевого бюджету за письмовою заявою фінансового відділу;
- можливість збільшення процентної ставки за депозитом;
- позитивний досвід спільної роботи.

Інститут банку визначається терміном проведення тендеру і за інших рівних умов запропонував найвищу процентну ставку за депозитом (депозитом) за відповідний період.

АТ "Ощадбанк" надає можливість місцевим бюджетам розміщувати тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках. У таблиці 1 представлено основні умови додаткового доходу на тимчасово вільні кошти в рамках місцевого бюджету.

Також одним із варіантів щодо залучення додаткових ресурсів — це муніципальні облігації. Ощадбанк першим серед українських банків повернувся на ринок муніципальних облігацій, тим самим давши новий погляд цьому інструменту фінансування розвитку місцевих громад.

Облігації внутрішнього місцевого кредиту Львівської міської ради серії G та H на суму 440 млн грн Ощадбанк розмістив ПФТС на фондовій біржі. Розміщення облігацій Львівської міської ради — це перше розміщення муніципальних облігацій в Україні, останній раз таке розміщення відбувалося у 2014 році. Номінальна дохідність облігацій становить 17,89% річних, період обігу — 3 роки. Кошти спрямовані на розвиток інфраструктури міста.

АТ "Ощадбанк" має багаторічний досвід роботи на ринку цінних паперів і надає повний спектр послуг для фізичних і юридичних осіб на підставі таких ліцензій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку:

- 1) серія АЕ № 642066 від 19.06.2015 на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку — діяльність з управління цінними паперами;
- 2) серія АЕ № 642065 від 19.06.2015 на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку — андеррайтинг;

3) серія АЕ № 642064 від 19.06.2015 на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку — дилерство;

4) серія АЕ № 642063 від 19.06.2015 на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку — маклерство.

АТ "Ощадбанк" є членом Української асоціації фондових трейдерів, членом Професійної асоціації реєстраторів і депозитаріїв (PARD) і акредитований на таких фондових біржах: АТ "Фондова біржа ПФТС"; ВАТ "Українська біржа"; ПАТ "ФБ" Перспектива "; ПАТ "Українська міжбанківська валютна біржа". АТ "Ощадбанк" є найбільшим оператором ринку державних цінних паперів, має статус первинного дилера на внутрішньому ринку державних облігацій і займає лідируючі позиції на ринку корпоративних цінних паперів.

В якості торговця цінними паперами банк надає такі послуги:

1. Операції з державними цінними паперами: покупка і продаж внутрішніх державних облігацій; покупка і продаж внутрішніх державних облігацій для виконання функцій первинного дилера для фізичних осіб.

2. Операції з корпоративними облігаціями, муніципальними облігаціями та облігаціями банків: покупка і продаж корпоративних, муніципальних облігацій і банківських облігацій від імені клієнта; андеррайтинг корпоративних і муніципальних облігацій; покупка і продаж векселів від імені клієнта;

3. Біржові операції: покупка і продаж акцій за дорученням клієнта.

Щодо порядку розміщення тимчасово надлишкових коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів, умовами такого розміщення є:

- 1) місцева рада приймає відповідне рішення;
- 2) укладення між місцевим фінансовим органом та первинним дилером договору про обслуговування рахунку в цінних паперах та договору про посередницькі послуги на ринку цінних паперів;
- 3) визначення в угоді про посередницькі послуги обов'язкових умов передачі не пізніше наступного банківського дня після отримання первинним дилером доходу (знижки) та (або) суми викупу державних цінних паперів, відповідальності у разі неповернення або несвоєчасного повернення кошти у визначений термін до відповідних бюджетів місцевих казначейських рахунків;

4) відсутність на дату розміщення тимчасово вільних коштів простроченої кредиторської заборгованості за відповідним фондом місцевого бюджету;

5) відкриття рахунку в цінних паперах та надання брокерських послуг на ринку цінних паперів на конкурентних засадах у первинних дилерів, до яких Національний банк протягом останнього року не застосував належних заходів впливу (обмеження, призупинення або припинення окремих видів операцій та класифікація банку як проблемного чи неплатоспроможного) [1].

Враховуючи вищезазначені умови, місцевий фінансовий орган надсилає первинним дилерам заяву-пропозицію, в якій визначає потенційний обсяг коштів, інші умови, а також запит щодо умов обслуговування рахунку в цінних паперах та брокерських послуг на ринку цінних паперів.

Відбір первинного дилера здійснюється на конкурентних засадах спеціально створеною комісією, склад якої затверджується керівником фінансового органу.

Переможцем тендеру є первинний дилер, який за інших рівних умов запропонував найнижчу вартість обслуговування відповідного рахунку в цінних паперах та брокерських послуг на ринку цінних паперів за відповідний період.

На підставі угоди, укладеної місцевим фінансовим органом з первинним дилером, тимчасові безкоштовні кошти перераховуються з казначейських рахунків на рахунки, відкриті місцевими фінансовими органами у первинних дилерів для розміщення таких коштів шляхом купівлі державних цінних паперів. Місцевий фінансовий орган може придбати державні цінні папери, подаючи виключно неконкурентні пропозиції (з визначенням кількості та терміну погашення державних цінних паперів, без зазначення норми прибутку).

Повернення коштів з місцевих бюджетів, тимчасово розміщених шляхом придбання державних цінних паперів, здійснюється після їх погашення або продажу на фондовому ринку. У разі необхідності фінансовий орган може подати заяву про достроковий продаж державних облігацій (до закінчення терміну дії). За таких умов продаж облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) відбуватиметься на вторинному ринку, де ціна цінних паперів визначається внаслідок кон'юнктурного впливу попиту та пропозиції, тому ціна продажу ОВДП може бути вищою або нижчою від ціни покупки.

ВИСНОВКИ

Отже, особливе значення має питання вдосконалення управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, важливим елементом якого є розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитних рахунках у банках для отримання доходів з включенням їх до доходної частини місцевого бюджету. Альтернативою використанню тимчасово вільних коштів загального фонду місцевих бюджетів може стати їх розміщення шляхом покупки державних цінних паперів. Це регулюється частиною восьмою ст. 16 Бюджетного кодексу і нормами постанови КМУ від 23.05.2018 № 544 "Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів за рахунок державних закупівель" [3].

Для органів місцевого самоврядування такий інструмент управління тимчасово вільними бюджетними коштами є відносно новим, тому його необхідно детально дослідити.

Література:

1. Альтернатива депозитам: як громадам ефективно використати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10751?page=2> (дата звернення: 21.12.2021).
2. Булакова С.О. Бюджетна система України: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2012. 288 с.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 17.12.2021).

4. Бюджетна система: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.

5. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 544 с.

6. Глушченко В.В. Оподаткування і розподіл доходів фізичних осіб в Україні: монографія. Харків: Смугаста типографія, 2016. 215 с.

7. Грузіна І.А. Сутність і складові бюджетної системи. Молодий вчений. 2018. № 12 (39). С. 25—29.

8. Додатковий дохід на тимчасово вільні кошти в рамках місцевого бюджету. URL: <https://www.oschadbank.ua/ua/business/deposit> (дата звернення: 18.12.2021).

9. Жваненко С.А., Ледовська Л.В. Аналіз та формування бюджету Запорізького регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С. 40—45.

10. Полозенко Д. Фінансова система України і бюджетний процес: сутність та шляхи їх удосконалення. Фінанси України. 2018. № 11. С. 18-25.

11. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цілового методу: навч. посіб. І.Ф. Щербина, В.В. Зубенко, О.В. Голинська та ін.; за ред. І.Ф. Щербини; ІБСЕД, Проєкт "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) упровадження". 3-тє вид., випр. та допов. Київ: Нора-друк, 2012. 100 с.

12. Станкус Т. Програмно-ціловий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів. Х.: Фактор, 2017. 128 с.

References:

1. Official site of the Decentralization Press Center (2021), "An alternative to deposits: how communities can effectively use the temporarily free funds of local budgets", available at: <https://decentralization.gov.ua/news/10751?page=2> (Accessed 21 December 2021).
2. Bulgakova, S.N. (2012), Biudzhetsna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Verkhovna Rada USSR (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (Accessed 17 December 2021).
4. Yurii, S.I., Demyanishin, V.G. and Kirilenko, O.P. (2013), Biudzhetsna systema [Budget system], Ekon. dumka, Ternopil, Ukraine.
5. Vasylyk, O.D. and Pavlyuk, K.V. (2014), Biudzhetsna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.
6. Glushchenko, V.V. (2016), Opodatkovannia i rozpodil dokhodiv fizychnykh osib v Ukraini [Taxation and distribution of income of individuals in Ukraine], Smuhasta typohrafiia, Kharkiv, Ukraine.
7. Hruzina, I.A. (2018), "The essence and components of the budget system", Molodyj vchenyj, vol. 12 (39), pp. 25—29.
8. Official site of Oschadbank (2021), "Additional income for temporarily free funds within the local budget", available at: <https://www.oschadbank.ua/ua/business/deposit> (Accessed 18 December 2021).
9. Zhvanenko, S.A and Ledovska, L.V. (2021), "Analysis and formation of the budget of the Zaporozhye region", Investytzii: praktyka ta dosvid, vol. 5. pp. 40—45.
10. Polozenko, D. (2018), "The financial system of Ukraine and the budget process: the essence and ways to improve them", Finansy Ukrainy, vol. 11, pp. 18—25.
11. Shcherbyna, I.F., Zubenko, V.V. and Holynska, O.V. (2012), Planuvannia mistsevykh biudzhetyv na osnovi programno-tsilovoho metodu [Planning of local budgets on the basis of the program-target method], 3rd ed., Nora-druk, Kyiv, Ukraine.
12. Stankus T. (2017), Prohramno-tsil'ovyy metod u biudzhetsnomu protsesi na rivni mistsevykh biudzhetyv [Program-target method in the budget process at the level of local budgets], Kharkiv, Factor, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2022 р.